

nrg מעריב

לים המלח דרוש מציל

מפת האינטרסים, הקשרים והמניעים מאחורי סכנת הטביעה של מלונות ים המלח. איך קרה שהחברה להגנת הטבע, המלונאים ואפילו מפעלי ים המלח פועלים יחד, ולא זה נגד זה? למה מעדיף משרד האוצר להזיז ממקומם את בתי המלון? ואיך קרה ששני היריבים המושבעים, שר התיירות והשר להגנת הסביבה, ימצאו את עצמם הבוקר מאחורי אותו שולחן?

אביב לביא | 23/5/2011 7:20

מלונות ים המלח. מחכים לפתרון צילום: יהודה לחיאני

לא נגועה לטובת הדורות הבאים, וגם קצת לטובת מי שחי כאן ועכשיו.

תגיות: ים המלח (סביבה)

הרבה גבות התרוממו ביום חמישי האחרון, כשההודעה החגיגית על מסיבת העיתונאים שתיערך הבוקר (ב') בתל אביב נחתה בתיבות הדוא"ל של המוזמנים. לא בכל יום אנשי התקשורת מקבלים הזמנה לחתונה שבה החתן והכלה - שר התיירות סטס מיסז'ניקוב והשר להגנת הסביבה, גלעד ארדן - הם יריבים פוליטיים מושבעים, שבימים רגילים מקפידים להתקוטט על כל דיונה וחוף ים בסביבה.

כשאחד נתקל בחוף ים פראי הוא רואה בעיני רוחו מתחם נופש יוקרתי לתפארת המלונאות הישראלית; כשהשני מגיע לאותו חוף הוא חושב דווקא על שימור המערכות האקולוגיות ועל השארת פיסת טבע

40 שנות כוננות

ובכל זאת, שני השרים שכבר הספיקו להתכתש במהלך המאבק נגד הקמת כפר הנופש בחוף פלמחים, יישבו היום על במה אחת ויציגו את מתווה הפתרון המועדף עליהם להגנת מלונות ים המלח. ההזמנה המשותפת נתנה את האות לגל של ספקולציות וניחושים. בכל זאת, מדובר בהכרעה שלא רק שווה מיליארדים, אלא גם בעלת השלכות מרחיקות לכת על כמעט כל היבט של החיים בחבל הארץ הנמוך ביותר בעולם: התיירות, התעשייה (מפעלי ים המלח), התעסוקה (במפעלים ובמלונות מועסקים ביחד כ-12 אלף עובדים) וכמובן הסביבה.

ואם לא די בכל אלה, הדרמה הזו מתרחשת בעוד ים המלח נמצא בעיצומו של קמפיין שבסיומו הוא מקווה להיבחר לאחד משבעת פלאי עולם החדשים. במירוץ הקשה הזו הוא מתמודד, בין השאר, מול שכיות טבע מפורסמות כמו האמזונס, שונית האלמוגים הגדולה באוסטרליה ואיי גלאפאגוס.

כרגיל אצלנו, הכל קורה ברגע האחרון, שלא לומר קצת אחריו. סכנת הצפת המלונות באיזור בוקק ונווה זוהר ידועה מיום שהם הוקמו על שפת חלקו הדרומי של ים המלח - לפני כארבעים שנה. רק שבמשך כל העשורים הללו מדינת ישראל לא היתה מסוגלת לקבל החלטה איך להתמודד עם ההצפה הצפויה. עכשיו, כשהמים מלחכים את פתח המלונות - למעשה אלמלא בשנים האחרונות נבנו סוללות הגנה הם כבר היו מגיעים אליהם - לא נותרה עוד ברירה.

עליית המפלס שמאיימת על המלונות היא עוד אחד מסידרת הפרדוקסים הלא נגמרת שמייצר ים המלח. הרי ים המלח מתייבש ונסוג בקצב של מטר בשנה - אז מה פתאום הצפה? רק שחלקו הדרומי של הים, זה שעל שפתו שוכנים המלונות, הוא כבר מזמן לא ים.

למעשה, הים הדרומי התייבש לפני שנים. המים שנמצאים שם מוזרמים מחלקו הצפוני של הים באמצעות תעלה מלאכותית של מפעלי ים המלח, שזקוקים למים כדי להפיק מהם את האשלג.

שמכניס להם מיליארדים. במילים אחרות, המלונות היוקרתיים יושבים על גדתן של בריכות תעשייתיות של מפעלי ים המלח. "לפעמים", אומר בגילוי לב תושב האזור, "אני מסתכל על התיירים שמגיעים לכאן ברכבת אווירית מרוסיה ומשתכשכים במים, ושואל את עצמי אם הם יודעים שזו בעצם העמדת פנים".

שלב הביצורים

כך זה היה יכול להמשיך ולהתגלגל עד אין קץ, אלמלא בתהליך ההפקה של המפעלים היו מוחזרות למים כמויות אדירות של מלח חסר ערך, שנערם בקרקעית וגורם למפלס הבריכות התעשייתיות לעלות בקצב של כ-20 ס"מ בשנה. במשך שנים המדינה הביטה במפלס המטפס בחוסר מעש, עד שסוף סוף הוקמה "החברה להגנות ים המלח" (חל"י), חברה ממשלתית שכפופה למשרד התיירות, עליה הוטל להכין ניתוח מפורט של הפתרונות האפשריים לבעיה. בראש החברה הוצב תא"ל ("מיל") שימי דניאל, לשעבר קצין הנדסה ראשי. המסר היה ברור: אם יש משהו שמלונות ים המלח זקוקים לו, זה מישהו שיודע להקים ביצורים.

לפני מספר חודשים מסר דניאל לשר התיירות דוח עב כרס, עם ניתוחים מכל זווית אפשרית - כלכלית, הנדסית, תכנונית - של הפתרונות האפשריים. למעשה, נותרו על השולחן שתי חלופות ריאליות: איסוף המלח מקרקעית הבריכות התעשייתיות באמצעות דוברות (בשפה המקצועית: "קציר מלח"), או הרחקת המלונות מקו המים והעתקתם לנקודה גבוהה יותר. הרגע בו חל"י הניחה את הדוח על שולחנו של השר סימן לא רק את תחילת ההתלבטות של מיסד'ניקוב - אלא גם את פרוץ המערכה הגדולה, שבה שום שחקן שיש לו נגיעה לאיזור לא נותר עם הידיים בכיסים.

השדכן מכה שנית

מתברר שים המלח מתמחה ביצירת שידוכים לא שיגרתיים: הקואליציה שהתקמה בחודשים האחרונים סביב הים כאילו נהגתה במוחו של תסריטאי משועשע במיוחד. כך מצאו את עצמם בוקר בהיר אחד אנשי החברה להגנת הטבע, התאחדות המלונות ומפעלי ים המלח - בימי שיגרה נציגים של שלוש השקפות עולם קוטביות בתכלית - תומכים על מודעות משותפות ומפעילים כל לחץ אפשרי במטרה לדחוף את חלופת קציר המלח. פעילי הסביבה והמלונאים הביטו זה בזה, ניסו להתגבר על המבוכה וידעו: זו הפעם הראשונה, וכנראה האחרונה, שהם יושבים באותו צד של השולחן.

החברה להגנת הטבע מעדיפה את הקציר משום שבניית מתחם מלונות חדש תרוקן את הנחלים במדבר יהודה ובנגב מהחול החיוני שלהם, שיוכל במשאיות לאתרי הבנייה; גם הניתוח הסביבתי שנכלל בדוח של חל"י קובע כי מבחינה סביבתית הקציר הוא הפתרון המועדף - כלומר הרע במיעוטו. את עמדת המלונאים אין צורך להסביר: הם חוששים מפגיעה אנושה בפרנסתם בתקופה שבה דרום ים המלח יהפוך לאיזור תשתיות ענק. אבל מה מניע את מפעלי ים המלח? שאלה טובה. באופן רשמי המפעלים טוענים שמה שנחוץ לאיזור זו יציבות, ושרק הקציר יכול להעניק המשכיות לטווח ארוך. אבל "כימיקלים לישראל" היא חברה מתוחכמת, ועל פי ההערכות, בקלפים שהיא מחזיקה צמוד לחזה מסתתרים שיקולים נוספים.

השאלה המתבקשת היא - אם כולם מסכימים, מה הבעיה? ובכן, יש שתיים כאלה: הראשונה נמצאת במשרד האוצר. בכירי האוצר כבר הבהירו בכמה הזדמנויות שהעתקת המלונות היא כוס התה המועדפת עליהם, מהסיבה הפשוטה שעל פי תחשיבי חל"י היא אמורה להיות זולה בכ-3 מיליארד שקל לעומת הקציר, סכום שקשה לזלזל בו (בחברה להגנת הטבע ובמלונות טוענים שהפער בין החלופות קטן בהרבה).

גם שר התיירות ניצב בפני התלבטות קשה: יש לו עיניים, וגם הוא רואה שאיזור המלונות בים המלח הוא מתחם כעור, סר טעם, שמצטיין במבחר גסטרונומי מעורר דכדוך, ובקיצור - אתר תיירות שזועק לרענון, בלשון המעטה. "כשאתה מגיע לשם יש לך חשק לעלות על הכל עם שופל ולהתחיל מחדש", אמר לפני מספר חודשים גורם במשרד התיירות, אם כי לא ברור אם האמירה הזו מייצגת גם את הלך רוחו של מיסד'ניקוב.

מאז שהדוח של חל"י הונח על שולחנו, מספרים גורמים במשרד התיירות, מיסד'ניקוב מחפש דרך לתפוס את שתי הציפורים: גם ללכת על קציר המלח, וגם לשדרג את איזור המלונות. גם סביבה, וגם תיירות. הבוקר נדע מה בדיוק טיבו של השפן שהוא מתכנן לשלוף מהכובע, והאם זו היתה מטרת החבירה לקולגה מהמשרד להגנת הסביבה.

aviv67@gmail.com